

Lainopillinen osasto

16.10.1985

1

Työeläkelaitoksille

YKSILÖLLISEN VARHAISELÄKKEEN SOVELTAMISOHJEET

Yksityisen sektorin työeläkelakeihin ja kansaneläkelakiin sisältyy kiinteä 65 vuoden eläkeikäraja. Kiinteään eläkeikään perustuva järjestelmä ei ole kuitenkaan osoittautunut onnistuneeksi. Ihmisen ikääntyessä terveydentila ja työn kannalta olennaiset ominaisuudet heikkenevät yksilöllisesti. Työssä selviytymistä ajatellen ei ole osoitettavissa selvää, kaikille sopivaa eläkeikärajaa.

Eläkeikäkäytännön uudistamista selvittänyt eläkeikäkomitea esitti vuonna 1983 mietinnössään nykyistä eläkeikäkäytäntöä täydennettäväksi kolmella uudella eläkemuodolla: ammatillisella varhaiseläkkeellä, varhennetulla vanhuuseläkkeellä ja osa-aikaeläkkeellä.

Komitean esityksen pohjalta työmarkkinajärjestöjen ja valtiovallan piirissä tehdyn valmistelutyön tuloksena eduskunta hyväksyi kuluvan vuoden kesällä joustavaa eläkeikäjärjestelyä koskevat lisäykset TEL:iin, kansaneläkelakiin (KEL) ja eräisiin niihin liittyviin lakeihin. Lainmuutokset sisältävät varhennetun vanhuuseläkkeen ja komitean esittämän ammatillisen varhaiseläkkeen tilalle yksilöllisen varhaiseläkkeen.

Yksilöllisiä varhaiseläkkeitä ja varhennettuja vanhuuseläkkeitä voidaan myöntää yksityisen sektorin työeläkelakien (TEL, LEL, MYEL ja YEL) ja KEL:n mukaan. Lait tulevat voimaan 1.1.1986. Osa-aikaeläke on tarkoitus saattaa voimaan vuoden 1987 alusta.

Joustavan eläkeikäjärjestelmän saattaminen koskemaan julkista sektoria on selvitettävänä sitä varten asetetussa komiteassa.

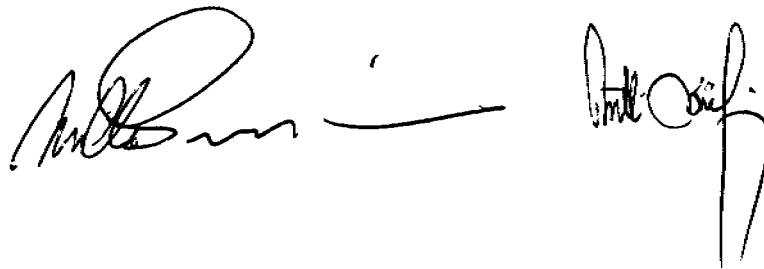
Tässä yleiskirjeessä annetaan ohjeet yksilöllisen varhaiseläkkeen täytäntöönpanoa varten. Yksilöllisen varhaiseläkkeen tarkoituksena on laajentaa työkyvyttömyyseläkkeen käsitettä siten, että se antaa 55 vuotta

16.10.1985

2

täyttäneelle työssä olevalle vakuutetulle mahdollisuuden eläkkeelle siirtymiseen heikentyneen terveyden ja työn rasittavuuden perusteella. Varhennettua vanhuuseläkettä koskevat soveltamisohjeet annetaan myöhemmin.

ELÄKETURVAKESKUS

LIITTEITÄ

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
YKSILÖLLINEN VARHAISELÄKE	1
1. Eläkkeen saamisen edellytykset	1
1.1. Määritelmä	1
1.2. Eläkkeenhakijaan liittyvät tekijät	2
1.2.1. Ikä	2
1.2.2. Sairaus, vika tai vamma	2
1.2.3. Ikääntymiseen liittyvät tekijät	3
1.3. Työhön liittyvät tekijät	3
1.3.1. Ammatissaolon pitkäaikaisuus	3
1.3.2. Hakijan työ ja työolosuhteet	4
1.4. Työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus..	5
1.5. Kokonaisarvio työkyvyn alentumisesta	5
1.6. Työskentelyn lopettaminen	6
1.7. Oikeus tulevaan aikaan	8
1.8. Eri työkyvyttömyyseläkkeiden edellytysten vertailua	8
2. Eläkkeen hakeminen	9
2.1. Yleistä	9
2.2. Eläkehakemuslomake ja sen käsittely	9
3. Ennakkopäätös	11
3.1. Ennakkopäätöksen hakeminen	11
3.2. Ennakkopäätöksen antaminen	11
3.3. Ennakkopäätöksen sitovuus	12
3.4. Eläkkeenhakijan muutoksenhakuoikeus	13
4. Eläkehakemuksen ratkaiseminen	13
4.1. Ratkaiseva eläkelaitos	13
4.2. Tarvittavat lisäselvitykset	13
4.3. Eläketapahtumahetken määrittely	14
4.4. Eläkkeen alkaminen	14
4.5. Ennakoilmoitusmenettely	15
4.6. Lopullisen päätöksen antaminen	15
5. Eläkkeen määrä	16
6. Yksilöllisen varhaiseläkkeen suhde SVL:n mukaiseen päivärahaan	16
7. Muutokset myönnetyssä eläkkeessä	17
7.1. Yksilöllisen varhaiseläkkeen muuttaminen täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi	17
7.2. Yksilöllisen varhaiseläkkeen muuttaminen osa- eläkkeenä myönnettäväksi työkyvyttömyyseläkkeeksi.	18
7.3. Yksilöllisen varhaiseläkkeen muuttaminen vanhuuseläkkeeksi	18
8. Eläkkeensaajien ansiotulojen valvonta	18
9. Vastuunjako	19
10. LEL:n, MYEL:n ja YEL:n säännökset	19
11. Voimaantulo	19

YKSILÖLLINEN VARHAISELÄKE

1. Eläkkeen saamisen edellytykset

1.1. Määritelmä

Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen ehdot sisältyvät TEL 4 e §:n 1 momenttiin:

"Sen estämättä, mitä 4 §:n 3 momentissa ja 5 b §:n 1 momentissa on säädetty täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamisesta, 55 vuotta täyttäneellä työntekijällä on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Edellytyksenä on kuitenkin, että työntekijä on lopettanut 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännöissä tarkoitetun ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa näistä töistä voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu markkamäärä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksilöllistä varhaiseläkettä määrättäessä voidaan eläkkeeseen oikeuttavana ottaa huomioon myös eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio."

Yksilöllinen varhaiseläke on työkyvyttömyyseläke. Määritelmä merkitsee nykyisen työkyvyttömyyskäsitteen lieventämistä työssä olevien ikääntyneiden henkilöiden osalta.

Lain säätämät eläkkeen saamisen edellytykset voidaan jakaa neljään kohtaan seuraavasti:

- 1 ikä
 - 2 työskentelyn lopettaminen tai vähentäminen
 - 3 oikeus tulevaan aikaan
 - 4 työkyvyn aleneminen huomioon ottaen
- sairaus, vika tai vamma
 - ikääntymiseen liittyvät tekijät
 - ammatissaolon pitkäaikaisuus
 - hakijalle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus
 - työolosuhteet

Mainittujen tekijöiden perusteella suoritetaan kokonaisarvio siitä, katsotaanko hakijan työkyvyn pysyvästi alentuneen siinä määrin, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Tässä kiinnitetään huomiota hakijan omaan työhön eikä saatavilla olevaan työhön yleensä.

Keskeistä on siis asettaa vastakkain toisaalta eläkkeenhakijan kyvyt selviytyä työssään ja toisaalta työn hänelle asettamat vaatimukset. Tämän vuoksi on jäljempänä eläkkeen saamisen edellytykset ryhmitelty kahteen osaan riippuen siitä, onko kyse eläkkeenhakijaan liittyvistä tekijöistä vai hänen työhönsä liittyvistä tekijöistä.

1.2. Eläkkeenhakijaan liittyvät tekijät

1.2.1. Ikä

Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen alaikäraja on 55 vuotta. Eläke voidaan myöntää aikaisintaan 55 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Sitä vastoin ennakkopäätös voidaan antaa jo noin puoli vuotta ennen mainitun iän täyttämistä.

1.2.2. Sairaus, vika tai vamma

Yksilöllisen varhaiseläkkeen määritelmän mukaan eläkkeenhakijan työkyvyn alenemista arvioitaessa otetaan huomioon sairaus, vika tai vamma. Koska yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntämisessä on ratkaisevaa hakijan työkyky suhteessa hänen työnsä asettamiin edellytyksiin, tulisi arvioinnissa olla esillä työlääketeollinen näkemys. Yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntäminen edellyttää henkilön työkyvyn pysyvää alenemista. Eläkettä myönnettäessä tarvitaan lääkärinlausunto (yleensä lääkärinlausunto B), jossa on kuvaus hakijan terveydentilasta. Lääkärintodistuksesta tulisi käydä ilmi niitä tekijöitä, joiden perusteella arvio hakijan työkyvystä pystytään tekemään. Paitsi lääkärinlausunnosta, saadaan eläkkeenhakijan terveydentilaa koskevia tietoja myös häneltä itseltään sekä työnantajalta.

Yksilöllisessä varhaiseläkkeessä sairaus on eräänä tekijänä vaikuttamassa arvioon hakijan kyvystä ja mahdollisuuksista selviytyä työssään. Yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntämisen edellytyksenä ei ole, että sairaus olisi aiheuttanut hakijalle työkyvyttömyyden siinä määrin kuin täyden tai osaeläkkeenä myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen vaaditaan.

1.2.3. Ikääntymiseen liittyvät tekijät

Ihmisen terveydentila ja työn kannalta olennaiset ominaisuudet heikkenevät usein iän mukana. Ikääntymistä koskevat tutkimukset ja myös käytännön kokemukset ovat osoittaneet, että ihmiset vanhenevat eri tavoin. Esimerkiksi vanhan ja tiettyihin olosuhteisiin ja työmenetelmiin tottuneen työntekijän on usein vaikea mukautua merkittävästi muuttuneisiin olosuhteisiin, muun muassa työn automaation yhteydessä.

Ikääntymiseen liittyviä tekijöitä arvioidaan suhteessa työstä saatuun kuvaukseen. Nämä tekijät käyvät ilmi lääkärinlausunnosta, eläkehakemuksesta ja työnantajalta hankittavasta arviosta.

1.3. Työhön liittyvät tekijät

1.3.1. Ammatissaolon pitkäaikaisuus

Yksilöllisen varhaiseläkkeen yhtenä myöntämisen edellytyksenä on TEL 4 e §:ssä mainittu ammatissaolon pitkäaikaisuus. Laista sen paremmin kuin hallituksen esityksen perusteluistakaan ei käy ilmi, kuinka pitkää työskentelyä vaaditaan ennen eläkkeelle siirtymistä.

Tarkasteltaessa ammatissaolon pitkäaikaisuutta on lähtökohdaksi otettava hakijan koko työhistoria ennen eläkkeelle siirtymistä. Merkitystä ei ole sillä, onko hakijan kaikesta työskentelystä kertynyt eläkettä, eikä sillä, minkä lain perusteella eläkettä on karttunut. Kyseeseen tulee kuitenkin vain ansiotyö, joten esimerkiksi kotityötä ei oteta huomioon. Ulkomaantyö on samassa asemassa kuin Suomessa tehty ansiotyö. Toisaalta edellytetään täysipainoista työskentelyä, joten esimerkiksi kesätyöt eivät täytä ammatissaolon pitkäaikaisuusedellytystä.

Koska kyseessä on yksilöllinen varhaiseläke, ei ammatissaolon pitkäaikaisuudelle voida asettaa tarkkaa aikamäärettä, vaan pitkäaikaisuuden arviointi on osa eläkkeensaannin edellytysten kokonaisuuskäsitteitä. Yksilöllinen varhaiseläke tulisi myöntää sellaiselle eläkkeenhakijalle, jolla on pitkäaikainen ja täysipainoinen työhistoria. Työhistoriaan voi sisältyä työttömyydestä, sairaslomista tai lapsenhoidosta johtuvia katkoksia, jotka sellaisenaan eivät merkitse estettä työhistorian katsomiselle pitkäaikaiseksi. Huomiota on tällöin kiinnitettävä työhistoriaan kokonaisuutena.

Hallituksen esityksessä on ammatissaolon pitkäaikaisuuden osalta todettu, että pitkäaikainen ammatissaolo

ja sen aikana ilmenneet määritelmän tarkoittamat seuraamukset yhdessä osoittavat, että hakijan kohdalla on yleensä tarve yksilölliseen varhaiseläkkeeseen.

1.3.2. Hakijan työ ja työolosuhteet

Työstä suoriutumiseen vaikuttavat sekä työntekijän henkilökohtaiset ominaisuudet että työn laatu ja työolosuhteet. Jotta voitaisiin arvioida työn hakijalle aiheuttama rasittuneisuus ja kuluneisuus, tulee eläkelaitoksen hankkia eläkkeenhakijan työn kuvaus. Työ, josta selvitys hankitaan ja jonka asettamia vaatimuksia verrataan hakijan suorituskykyyn, on pääsääntöisesti hakijan nykyinen työ. Mikäli työnantaja esittää ammattia vastaavaa muuta työtä työpaikalla, on selvitettävä työnantajalta ja työntekijältä työn soveltuvuus. Samoin saattaa tulla selvitettäväksi yrittäjiltä, voisiko yrittäjä jatkaa työtään tuotantoa, työolosuhteita tai työnjakoa muuttamalla.

Työntekijällä ja yrittäjällä on mahdollisuus joko eläkehakemuksessaan tai erillisellä liitteellä esittää työnsä kuvaus ja näkemyksensä työnsä rasittavuudesta. Eläkelaitos voi myös tarvittaessa hankkia työnantajalta kuvauksen eläkkeenhakijan työstä. Tätä varten on laadittu oma lomake (liite). Lomakkeen käyttö ei ole pakollista, vaan eläkelaitos voi hankkia työnantajalta tarvitsemansa tiedot vapaamuotoisesti ja vaikkapa puhelimitse.

Työnkuvauksessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota niihin tekijöihin, joiden perusteella voidaan arvioida työn eläkkeenhakijalle aiheuttama rasittuneisuus ja kuluneisuus eli työn kuormittavuus. Tyhjentävää luetteloa edellä mainittuihin määreisiin vaikuttavista seikoista on mahdotonta antaa. Huomiota on kiinnitettävä kuitenkin muun muassa työajan pituuteen ja epäsäännöllisyyteen (jatkuva vuorotyö, jatkuva päivystys, sääntelemätön työaika, oman yrityksen aiheuttama jatkuva sidonnaisuus työhön jne.). Työn fyysiseen rasittavuuteen, jota on tarkasteltava lääketieteellisten selvitysten pohjalta, vaikuttaa muun muassa se, vaatiiko työ raskaita kehon ponnisteluja, hankalia työasentoja, onko työ ketteryyttä vaativaa, onko työssä kiire, voiko työntekijä vähentää työpanostaan, sisältääkö työ toistotehtäviä jne. Työn psyykkisestä rasittavuudesta voidaan mainita työn suuri vastuullisuus, yksitoikkoisuus, pakkotahtisuus, valvontatyöt, vaikea henkilökohtainen yleisöpalvelu, olosuhteiden ja työmenetelmien olennaiset muutokset jne.

Antaessaan eläkelaitokselle lausunnon hakijan työtehtävistä työnantajan olisi hyödyllistä liittää lausuntoon työterveyshuoltolain (743/78) mukainen työpaikkaselvitys, mikäli sellainen on tehty. Vastaavia selvityksiä on olemassa myös maataloista.

Yksilöllisessä varhaiseläkkeessä otetaan eläkeratkaisua tehtäessä huomioon myös työolosuhteet. Yksittäistapauksissa niiden merkitys tulee esiin verrattaessa samanlaisen työn suorittamismahdollisuuksia erilaisissa työolosuhteissa. Käsitteenä työolosuhteet pitävät sisällään varsin laajasti ne eri tekijät, jotka liittyvät työnteon ympäristöön. Erityisesti huomiota on kiinnitettävä niihin seikkoihin, joilla on olennainen merkitys työntekijän omassa työssä ja joiden takia hänen selviytymisensä työssä on vaikeampaa kuin muilla samanikäisillä.

Huomiota kiinnitetään sekä fyysisiin että psyykkisiin työolosuhteisiin. Fyysisillä työolosuhteilla käsitetään muun muassa työhuoneen tilavuutta, ilmanvaihtoa, valaistusta, lämpötilaa, kosteutta, vetoa, säteilyä, pölyä, savua, kaasuja, käryjä, terveydelle vaarallisia aineita, melua, tärinää ja ilmanpainetta sekä ulkotyöhön liittyviä erityispiirteitä. Esimerkkeinä psyykkisistä työolosuhteista voidaan mainita työjärjestelyt, erityisolosuhteista johtuvat vaikeat ihmissuhdekysymykset ja yksintyöskentely.

1.4. Työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus

Työstä aiheutunutta rasittuneisuutta ja kuluneisuutta koskeva edellytys voidaan käsittää sekä eläkkeenhakijaa että työtä koskevaksi edellytykseksi.

Työtä ja työolosuhteita kuvaavilla selvityksillä pyritään saamaan esille hakijan yksilöllistä, työssä ilmennyttä rasittuneisuutta ja kuluneisuutta eikä sitä, onko hänen työnsä ammattina ylipäänsä luokiteltava rasittavaksi ja kuluttavaksi.

Raskailla töillä ja työolosuhteilla saattaa olla yhteyttä esimerkiksi tuki- ja liikuntaelinsairauksiin, sydän- ja verisuonitauteihin, hengityselinten sairauksiin sekä allergiaan. Niin ikään psyykkisesti raskas työ saattaa johtaa esimerkiksi ns. loppuunpalamiseen.

1.5. Kokonaisarvio työkyvyn alentumisesta

Eläkehakemusta ratkaistaessa asetetaan rinnakkain eläkkeenhakijasta saadut tiedot (sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät) ja hänen työs-

tään saadut tiedot (ammattissaolon pitkäaikaisuus, nykyinen työ ja työolosuhteet). Näiden selvitysten perusteella arvioidaan myös hakijalle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus. Tässä arvioinnissa otetaan huomioon ne yksilölliset erot, joita eri ihmisissä ilmenee saman työn puitteissa. Näiden tekijöiden perusteella arvioidaan, onko hakijan työkyky siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään.

Yksilöllinen varhaiseläke on uusi työkyvyttömyyseläkkeen muoto. Työkyvyn on tullut siis alentua pysyvästi. Kokonaisarviota tehtäessä kiinnitetään huomiota siihen, miten hakija selviytyy omassa työssään ja miten selviytyisi, jos jatkaisi sitä. Hakijan omalla työllä tarkoitetaan hänen nykyistä työtään tai muuta hänen ammattiaan vastaavaa, samassa työpaikassa tarjolla olevaa työtä.

Yksilöllisessä varhaiseläkkeessä lääketieteellisillä tekijöillä on oma osuutensa työkyvyn arvioinnissa, mutta määritelmä asettaa näiden rinnalle myös muita olennaisesti työkykyyn yksilötasolla vaikuttavia seikkoja eli ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuuden, työstä aiheutuneen rasittuneisuuden ja kuluneisuuden sekä työolosuhteet.

1.6. Työskentelyn lopettaminen

Yksilöllisen varhaiseläkkeen saaminen edellyttää lähes täydellistä työstä luopumista. Eläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työntekijän TEL 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännöissä tarkoitetuista ansiotöistä saamien tulojen ei voida arvioida ylittävän keskimäärin kuukaudessa TEL 1 §:n 1 momentissa säädettyä rajamäärää 689,58 markkaa (vuoden 1985 tasossa). Tämän edellytyksen tulee täytyä eläkettä myönnettäessä sekä koko eläkkeelläoloajan. Luottamustoimista saadut palkat ja palkkiot eivät ole TEL 8 §:n 4 momentissa mainituissa säännöksissä tarkoitettuja ansioita.

Työntekijät

Työsuhteessa olevien työntekijöiden työn lopettamis- tai vähentämisvaatimuksen valvominen ei eläkkeen myöntövaiheessa tuota yleensä vaikeuksia, koska eläkkeen saaminen edellyttää käytännössä, että työsuhte päättyy. Ennen eläkkeen myöntämistä työnantajalta on saatava tieto työsuhteen päättymisestä tai työn vähentämisestä alle edellä mainitun rajamäärän. Mikäli jäljellä olevat ansiot vaihtelevat, tulee eläkelaitok-

sen arvioida keskimääräinen kuukausiansio. Eläkelaitos myöntää eläkkeen työsuhteen päättymistä seuraavan kuukauden alusta, mikäli muutkin edellytykset tällöin täyttyvät.

Yrittäjät ja maatalousyrittäjät

Yrittäjien osalta joudutaan hankkimaan näyttö siitä, että hän on kokonaan tai ainakin pääasiallisesti luovuttanut tehtävänsä toisille taikka lopettanut koko yrittäjätoimintansa. Näyttönä tästä on yleensä kauppa- tai lahjakirja tai vuokrasopimus. Koska eläkkeen saamisen edellytyksenä ovat tietyllä tavoin vähentyneet ansiotulot, merkitsee tämä käytännössä vakuuttamisvelvollisuuden päättymistä, jolloin myöskin YEL-vakuutus tulee päätettäväksi. Jollei hakija ole toimitannut luotettavaa selvitystä, saattaa olla aiheellista asian selvittämiseksi kääntyä joko rekisteriviranomaisen (kaupparekisteri) tai paikallisten viranomaisten (elinkeinoilmoituksissa nimismies) puoleen.

Maatalousyrittäjien osalta tilasta tai sen osasta luopuminen on todettavissa yleensä vastaavilla asiakirjoilla kuin edellä yrittäjien kohdalla on mainittu. Lisäksi maatalousyrittäjä voi alentaa ansioitaan seuraavilla toimenpiteillä: Hakija luopuu tilan ulkopuolisesta työstä, viljelmän tuotantotoimintaa supistetaan, työpanosta siirretään viljelmän sisällä, jolloin edellytetään jonkun toisen henkilön työtulon korottamista tai toisen henkilön vakuuttamista, eläinmäärää vähennetään, kasvinviljelyä muutetaan tai pellot jätetään viljelemättä tai kesannoksi. On huomattava, että maatalousyrittäjä voi käyttää joko yhtä tai useampaa luopumistapaa tai näiden yhdistelmää. Näiden toimenpiteiden seurauksena on voitava arvioida, että maatalousyrittäjän työtulo jää alle rajamäärän.

On myös tilanteita, joissa maatalousyrittäjien työtulo alunperinkin jää alle TEL 1 §:n 1 momentissa säädetyn rajamäärän. Näiden yrittäjien kohdalla ratkaisu tehdään muiden kuin työstä luopumista koskevien edellytysten perusteella. Silloin kun ratkaiseva laitos on muu kuin Maatalousyrittäjien eläkelaitos, tulee siltä pyytää lausunto asiasta ennen lopullista päätöstä.

On myös huomattava, että maatalousyrittäjällä, jonka MYEL-työtulo jää alle edellä mainitun rajamäärän, on saattanut olla esimerkiksi LEL-ansioita. Tässä tapauksessa LEL-töiden jättäminen riittää eläkkeen saamiseksi.

1.7. Oikeus tulevaan aikaan

Tarkoitus on, että yksilölliselle varhaiseläkkeelle siirrytään suoraan työelämästä. Tämän vuoksi edellytetään, että eläkkeenhakijalla on oikeus TEL:n, LEL:n, MYEL:n tai YEL:n mukaiseen täysitehoiseen eläkkeeseen. Oikeus tulevaan aikaan määräytyy yleensä eläketapahtumahetken mukaan (TEL 6 §:n 3 momentti ja LEL 7 §:n 1 momentti). Eläketapahtumahetkestä on tarkemmin kohdassa 4.3.

1.8. Eri työkyvyttömyyseläkkeiden edellytysten vertailua

Työkyvyn heikennyttyä työelämässä mukana olevalla henkilöllä on periaatteessa mahdollisuus hakea täyttä työkyvyttömyyseläkettä, osaeläkettä tai yksilöllistä varhaiseläkettä. Vaihtoehtona hänellä voi olla myös mahdollisuus hakea rintamaveteraanien varhaiseläkelain (RiVEL) mukaista eläkettä.

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen tulee harkittavaksi, mikäli sairauden, vian tai vamman työkykyä alentava vaikutus on merkittävä (ts. hakijan katsotaan olevan työkyvytön perinteisessä merkityksessä). Tämän lisäksi on harkittava, kykeneekö hakija hankkimaan ansiotuloja sellaisella saatavissa olevalla työllä, jota häneltä voidaan kohtuudella edellyttää, kun otetaan huomioon laissa säädetyt sosiaaliset tekijät. Täysi työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää joko määräajaksi tai toistaiseksi.

Osaeläkkeenä myönnettävä työkyvyttömyyseläke on tarkoitettu lähinnä sellaiselle henkilölle, joka alentuneesta työkyvystään huolimatta on edelleen ansiotyössä. Rajaus täyden ja osaeläkkeenä myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen välillä tehdään tällöin sen perusteella, minkä verran hakijalla on ansiotuloja työkyvyttömäksitulon jälkeen. Käytännössä osaeläkekeitä on kuitenkin myönnetty myös työnsä lopettaneille henkilöille, koska kaikissa tapauksissa ei ole selvää, etteikö asianomainen kuitenkin työkyvyllään kykenisi vielä ainakin osa-aikaiseen työskentelyyn, jos hän työhön hakeutuisi. Yrittäjien eläkeoikeutta ei myöskään ole helppo ratkaista jäljellä olevan työn teon perusteella, koska luotettavan kuvan saaminen työn teon määrästä voi olla vaikeaa. Tämän vuoksi ratkaisu tehdään usein yrittäjästä saadun lääkärintilauksen perusteella. Samoin kuin täysi työkyvyttömyyseläke myös osaeläke voidaan myöntää joko määräajaksi tai toistaiseksi.

Yksilöllistä varhaiseläkettä myönnettäessä tulee huomioon otettavaksi sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet. Jos mainitut tekijät huomioon ottaen hakijan työkyky on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään, myönnetään yksilöllinen varhaiseläke toistaiseksi. Määräaikainen eläke ei ole mahdollinen.

Eläkemuotojen harkinnassa on siis kiinnitettävä huomiota muun muassa sairauden asteeseen ja sen pysyvyyteen sekä jäljellä olevaan työkykyyn. Täyden ja osaeläkkeenä myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen pääasiallisena erona yksilölliseen varhaiseläkkeeseen nähden on toisaalta se, että ensiksi mainituissa eläkkeissä sairaudella on korostetumpi asema, ja toisaalta se, että jäljellä olevaa työkykyä koskeva kohtuullisuusuharkinta tehdään toisella tavalla. Täyden ja osaeläkkeen osalta on ratkaisevaa se, että hakijan työkykyä arvioidaan suhteessa kaikkeen hakijalle sosiaaliset seikat huomioon ottaen sopivaan saatavissa olevaan työhön. Yksilöllisen varhaiseläkkeen kohdalla korostuu hakijan työkyvyn pysyvä alentuminen suhteessa hakijan omaan työhön. Lisäksi yksilöllistä varhaiseläkettä saavalle on säädetty aikaisempaa tiukemmat eläkeaikaisten ansioiden rajat. Jos edellytykset täyttyvät, hakijalle tulisi myöntää täysi työkyvyttömyyseläke, paitsi jos hän ennakkopäätöksen saatuaan nimenomaan haluaa yksilöllisen varhaiseläkkeen.

On myös huomattava, että yksilöllisessä varhaiseläkkeessä noudatetaan soveltuvin osin niitä säännöksiä, jotka ovat voimassa täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä, jollei nimenomaan toisin ole säädetty.

2. Eläkkeen hakeminen

2.1. Yleistä

Työntekijöiden ja yrittäjien tulee saada eläkkeen hakemisvaiheessa opastusta siinä, mitä eläkettä hänen olisi tarkoituksenmukaista hakea, mikäli hänen osaltaan näyttäisivät täyttyvän usean eri eläkkeen saamisen edellytykset. Eläkehakemuksen huolellinen täyttäminen nopeuttaa luonnollisesti eläkelaitoksen ratkaisutoimintaa.

2.2. Eläkehakemuslomake ja sen käsittely

Yksilöllisen varhaiseläkkeen säätämisen johdosta on laadittu uusi eläkehakemuslomake, joka toimitetaan

täyttämisohteineen jakeluun lokakuun aikana. Lomakkeella voidaan hakea työkyvyttömyyseläkettä, työttömyyseläkettä, yksilöllisen varhaiseläkkeen ennakkopäätöstä sekä rintamaveteraanien varhaiseläkkeen ennakkopäätöstä tai sitä koskevaa lopullista päätöstä.

Työkyvyttömyyden perusteella eläkettä hakevan on merkittävä hakemuslomakkeeseen, hakeeko hän työkyvyttömyyseläkettä vai yksilöllisen varhaiseläkkeen ennakkopäätöstä. Työkyvyttömyyseläkkeen ratkaisutoiminnassa eläkehakemuksen tarkastelujärjestys on: täysi työkyvyttömyyseläke, yksilöllinen varhaiseläke, osaeläke.

Mikäli hakija on rastittanut lomakkeessa työkyvyttömyyseläkettä koskevan ruudun, voi eläkelaitos käsitellä hakemuksen myös yksilöllistä varhaiseläkettä koskevana, mikäli se katsoo, ettei hakijalla ole oikeutta täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen. Jos hakijalle on karttunut eläkettä myös julkiselta sektorilta, tulee eläkelaitoksen kuitenkin ilmoittaa hänelle, etteivät julkisen sektorin vapaakirjat laukea yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntämisen yhteydessä.

Jos eläkkeenhakija on rastittanut yksilöllisen varhaiseläkkeen ennakkopäätöstä koskevan ruudun, voi eläkelaitos hakijan suostumuksella antaa lopullisen päätöksen, jos eläkehakemukseen liittyvistä asiakirjoista ilmenee, että hän on jo lopettanut ansiotyönsä.

Epäselvissä ja tulkinnanvaraisissa tapauksissa eläkelaitoksen tulee mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan kuulla ja ohjata hakijaa hakemaan sitä työkyvyttömyyseläkelajia, johon hänellä näyttää annettujen tietojen valossa olevan oikeus. Näin menetellään myös siinä tapauksessa, että hakija on ilmoittanut hakevansa rintamaveteraanien varhaiseläkettä.

Lomakkeessa on tavanomaisten tietojen lisäksi varattu hakijalle erityinen tila, jossa hän voi kuvata työtehtävänsä, työnsä rasittavuuden ja työolosuhteet. Tarvittaessa hän voi käyttää erillistä liitettä. Samoin hakijalla on mahdollisuus esittää käsityksensä työkyvystään vastaamalla aikaisempaa yksilöidympiin kysymyksiin. Lisäksi hakija voi kertoa mahdolliset työtehtäviensä vaihtumiset ja niihin johtaneet syyt. Eläkehakemuksen ratkaisua ohjaavana tietona lomakkeeseen on varattu tila hakijan sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa koskeville tiedoille.

Eläkehakemusten jakamisohteet annetaan tietoliikennettä koskevassa yleiskirjeessä.

3. Ennakkopäätös

3.1. Ennakkopäätöksen hakeminen

TEL 4 e §:n 4 momentin mukaan työntekijällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen muut kuin työn jättämiseen liittyvät edellytykset. Ennakkopäätöksen hakeminen on tarkoituksenmukaista, jotta eläkkeenhakija ei katkaise työsuhdettansa ennen kuin tietää varmasti pääsevänsä varhaiseläkkeelle. Ennakkopäätöksen tarkoituksena on antaa hakijalle ennakoita tieto hänen oikeudestaan eläkkeeseen sekä aikaa varautua eläkkeelle jäämiseen.

Ennakkopäätöstä voidaan hakea myös jo ennen 55 vuoden iän täyttämistä. Ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään kuuden kuukauden kuluessa ennakkopäätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista, että ennakkopäätöstä haettaisiin aikaisintaan noin puoli vuotta ennen alaikärajan täyttämistä. On huomattava, että hakijalla on oikeus hakea ennakkopäätöstä, vaikka hän olisi jo luopunut työnteosta.

Ennakkopäätöstä haetaan eläkehakemuslomakkeella, jonka sisältöä ja käyttöä on selostettu kohdassa 2.2.

3.2. Ennakkopäätöksen antaminen

Eläkelaitoksen on annettava ennakkopäätös siitä, onko hakijalla oikeus yksilölliseen varhaiseläkkeeseen. Ennakkopäätöksestä on ilmentävä henkilötiedot, päätöksen anto- ja postituspäivä sekä eläkehakemuksen viireilletulopäivä. Muuten ennakkopäätöksen muoto on jokaisen eläkelaitoksen harkinnassa.

Mikäli eläkelaitos katsoo, että hakijalla on oikeus yksilölliseen varhaiseläkkeeseen, se antaa myönteisen ennakkopäätöksen asiasta. Päätöksessä on ilmoitettava siitä, että eläkkeen saaminen edellyttää ansiotyöstä luopumista siinä määrin, että jäljellä oleva työansio voidaan arvioida keskimäärin enintään TEL 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuksi markkamääräksi. Päätöksessä on lisäksi ilmoitettava päivä, johon asti se sitoo eläkelaitosta. Mainittu päivämäärä saadaan lisäämällä postituspäivään seitsemän päivää (postitusaika), kolmekymmentä päivää (valitusaika) ja kuusi kuukautta (sitovuusaika). Ohjeeksi voidaan antaa, että ennakkopäätöksen saajan tulee ilmoittaa eläkelaitokselle työnsä lopettamisesta kirjallisesti, jolloin tämä käy eläkehakemuksesta. Tätä ilmoitusta varten on laadittu oma lomake (liite), joka voidaan lähettää hakijalle ennakkopäätöksen yhteydessä.

Myönteiseen ennakkopäätökseen tulisi liittää arviolaskelma eläkkeen suuruudesta. Tähän arvioon ei voida hakea erikseen muutosta. Laskelman yhteydessä tulisi mainita, että on kysymys arviosta, joka saattaa muuttua lopullisen päätöksen yhteydessä.

Lisäksi päätöksen yhteydessä tulisi tilanteen mukaan ilmoittaa, että eläkkeenhakijalla on ennakkopäätöksen estämättä mahdollisuus hakea myöhemmin yksilöllisen varhaiseläkkeen asemasta täyttä tai osaeläkettä.

Jos eläkkeenhakija saa SVL:n mukaista päivärahaa, mutta ensisijaisuusaikaa ei ole vahvistettu, eläkelaitoksen tulisi antaa hakemuksen perusteella ennakkopäätös. Mikäli ensisijaisuusaika on vahvistettu ja hakijan sairaus ei vaikuta lyhytaikaiselta, olisi eläkkeenhakijan kanssa neuvottelemalla pyrittävä päätymään siihen, että hakemus käsitellään täyttä työkyvyttömyyseläkettä koskevana. Ennakkopäätös oikeudesta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen on kuitenkin annettava, mikäli hakija sitä ehdottomasti haluaa. Ennakkopäätös ei estä myöntämästä myöhemmin täyttä työkyvyttömyyseläkettä.

Mikäli hakijalla ei ole oikeutta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen, eläkelaitoksen tulisi perustella hylkäävää päätöstään. Eläkepäätösten perustelemista selostetaan Eläketurvakeskuksen yleiskirjeessä 20/84.

3.3. Ennakkopäätöksen sitovuus

TEL 4 e §:n 4 momentin viimeisen virkkeen mukaan ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään kuuden kuukauden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Edellä oleva koskee vain myönteistä ennakkopäätöstä. Luonnollisesti-kaan ei ole estettä sille, että eläkelaitos seuraa ennakkopäätöstään pitempäänkin kuin mainitut kuusi kuukautta.

Eläkelaitoksen kielteinen ratkaisu ei saavuta oikeusvoimaa, joka sitoisi eläkelaitosta siinäkin tapauksessa, että työntekijä kielteisen päätöksen saatuaan hakee eläkettä uusilla lisäselvityksillä. Myös uutta ennakkopäätöstä voidaan aina hakea aikaisemman hylkäävän päätöksen estämättä.

Myönteisen ennakkopäätöksen sitovuus merkitsee sitä, että eläkelaitoksen on myönnettävä eläke, mikäli hakija on luopunut ansiotyöstään edellä kerrotuin tavoin ja ilmoitus työstä luopumisesta tehdään kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun ennakkopäätös sai lainvoiman.

Tässä tapauksessa eläkelaitos ei enää tutki muita eläkkeen saamisen edellytyksiä kuin ansiotyöstä luopumisen tai sen vähentämisen. Kuuden kuukauden määräaika on säädetty lähinnä siksi, että tänä aikana eläkkeen saamisen edellytyksissä ei yleensä ole odotettavissa muutoksia, vaan lopullinen eläke voidaan myöntää siihen oikeutetulle.

3.4. Eläkkeenhakijan muutoksenhakuoikeus

Lain mukaan myös ennakkopäätökseen saa hakea muutosta. Muutoksenhakukeinona on TEL 21 §:ssä säädetty valitus, joten ennakkopäätökseen on aina liitettävä muutoksenhakuohje. Ensimmäinen valitusaste on eläkelautakunta, jonka päätöksestä voi valittaa vakuutusoikeuteen. Tällä kohdin RiVEL:n ennakkopäätös poikkeaa yksilöllisen varhaiseläkkeen ennakkopäätöksestä, koska RiVEL:n ennakkopäätöksestä valitetaan suoraan vakuutusoikeuteen.

4. Eläkehakemuksen ratkaiseminen

4.1. Ratkaiseva eläkelaitos

Eläkehakemuksen ratkaisee pääsääntöisesti se eläkelaitos, jonka piiriin hakija on viimeksi kuulunut ennen eläketapahtuman sattumista. Eläketapahtuman määrittelyä selostetaan jäljempänä kohdassa 4.3.

Ratkaisevaa eläkelaitosta selostetaan tarkemmin ETK:n yleiskirjeessä 20/84.

Useimmiten sekä ennakkopäätöksen että lopullisen päätöksen antaa sama eläkelaitos. Käytännössä esiintyy kuitenkin tapauksia, joissa myönteisen ennakkopäätöksen saanut henkilö siirtyy uuteen neljä kuukautta kestävään työsuhteeseen. Näissä tapauksissa eläkelaitokset voivat harkita TEL 4 §:n 4 momentin rajoitussäännöksen soveltamista uuteen ennakkopäätöksen jälkeen alkaneeseen työskentelyyn.

4.2. Tarvittavat lisäselvitykset

Suurin osa tapauksista voidaan ratkaista niillä selvityksellä, jotka hakemuksessa ovat. Joissakin tilanteissa tarvitaan kuitenkin lisäselvityksiä. Velvollisuus hankkia lisäselvitystä jakautuu hakijan ja eläkelaitoksen kesken. Tarkoituksenmukaista on, että hakija toimittaa ne lisäselvitykset, jotka hänen on asian laatuun nähden huomattavasti helpompi hankkia. Tällaisia ovat esimerkiksi tiedot hakijan yritystoiminnan lopettamisesta tai vähentämisestä. Eläkelaitos taas

hankkii ne lisäselvitykset, joita ei ole kohtuullista velvoittaa eläkkeenhakijaa hankkimaan.

Lisäselvitysten tarve kohdistuu yhtä hyvin lääketieteelliseen selvitykseen kuin hakijan työtä koskevaan selvitykseen. Lääketieteellisiä lisäselvityksiä voidaan hankkia yritysten työterveyshuollosta, josta on saatavissa myös hakijan työtä koskevia tietoja, mutta kysymykseen voivat tulla myös erikoislääkäreitten lausunnot.

Lisäselvitysten hankkimisen osalta viitataan yleiskirjeeseen 20/84.

Kuten muiden työkyvyttömyyseläkkeiden osalta Työkyvyttömyysasiain neuvottelukunta antaa suosituksia myös yksilölliseen varhaiseläkkeeseen liittyvissä tulkintatapauksissa. Yhdenmukaisten ratkaisulinjojen luomiseksi tulisi rajatapaukset lähettää neuvottelukunnan käsiteltäväksi. Neuvottelukunnan kokoonpanoa ja toimintaa selostetaan tarkemmin yleiskirjeessä 20/84.

4.3. Eläketapahtumahetken määrittely

Eläketapahtumahetkenä pidetään sitä päivää, jolloin 55 vuoden ikää, työkyvyn alenemista ja työn lopettamista koskevat edellytykset ovat täyttyneet. Yleensä eläketapahtumahetkeksi muodostunee työn lopettamispäivä tai päivä, jona hakija on vähentänyt ansiotyötään laissa säädetyllä tavalla, koska hakija useimmiten on täyttänyt muut eläkkeen saamisen edellytykset aikaisemmin. Työttömyyden tai sairauden perusteella maksettavat päivärahat eivät siirrä eläketapahtumahetkeä. Viimeistä työssäolopäivää määrättäessä noudatetaan soveltuvin osin TEL 2 §:n 2 momentin 1 virkettä. Jos hakija on lopettanut työskentelyn, mutta saa sen jälkeen sairausajan palkkaa, eläketapahtuman katsotaan sattuneen silloin, kun sairausajan palkan maksaminen päättyy.

Lain voimaantulovaiheessa sovelletaan kohdassa 11. annettuja ohjeita.

4.4. Eläkkeen alkaminen

Yksilöllistä varhaiseläkettä suoritetaan muutetun TEL 4 d §:n 2 momentin mukaan eläketapahtumapäivää seuraavan kuukauden alusta, ei kuitenkaan takautuvasti pitemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta edeltäneen vuoden ajalta. Toisin kuin yleensä täydessä työkyvyttömyyseläkkeessä, yksilöllisessä varhaiseläkkeessä ei noudateta SVL:n mukaista

ensisijaisuusaikaa. Jos asiassa on haettu ensin ennakkopäätös, lasketaan takautuva vuoden aika ennakkopäätöstä koskevan hakemuksen vireilletulosta.

TEL 4 e §:n 3 momentin mukaan "osaeläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke muutetaan eläkkeensaajan hakemuksesta yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jona eläkkeensaaja on täyttänyt 1 momentissa säädetty edellytykset, ei kuitenkaan takautuvasti kuutta kuukautta pitemmältä ajalta ennen hakemusta seuraavan kuukauden alkua."

4.5. Ennakkoilmoitusmenettely

Myös kansaneläkelakiin (KEL) on otettu säännökset yksilöllisestä varhaiseläkkeestä. TEL:n ja KEL:n yksilöllistä varhaiseläkettä koskevat määritelmät ovat lähes samansisällöiset. Koska pyritään yhdenmukaisiin ratkaisuihin sekä työeläke- että kansaneläkejärjestelmästä, otetaan yksilöllistä varhaiseläkettä koskevat ratkaisut ennakkoilmoitusmenettelyn piiriin.

Kun joko työeläkelaitos tai Kansaneläkelaitos on ratkaissut hakemuksen omalta osaltaan, se antaa ratkaisusta ennakkoilmoituksen Eläketurvakeskuksen kautta samoin kuin työkyvyttömyyseläkkeissä yleensä. Vertailuaika on kuukausi. Lyhyt vertailuaika on perusteltu sen vuoksi, että hakija ei yleensä saa SVL:n mukaista päivärahaa. Vertailuajan jatkamisesta lisäselvitysten hankkimisen vuoksi tulisi sopia yhteisesti. Vastaus ilmoitukseen annetaan ja mahdolliset neuvottelut käydään kuten työkyvyttömyyseläkkeissä muutoin.

Tarkemmat ohjeet ennakkoilmoitusmenettelystä annetaan tietoliikennettä koskevassa yleiskirjeessä.

4.6. Lopullisen päätöksen antaminen

Yleiskirjeessä 20/84 on yksityiskohtaisesti selostettu päätöksen antamista, sen sisältöä, perustelemista ja tiedoksiantoa sekä muutoksenhakua. Näitä on sovellettava myös yksilöllisessä varhaiseläkkeessä.

Varhaiseläkepäätöksessä on lisäksi mainittava eläkkeensaajan velvollisuudesta ilmoittaa työhön menostaan sekä siitä, että eläke lakkautetaan, mikäli eläkkeensaajan ansiot ylittävät TEL 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua markkamäärän.

5. Eläkkeen määrä

Yksilöllinen varhaiseläke on täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen. Eläkettä laskettaessa otetaan huomioon tuleva palvelusaika eläketapahtumapäivästä eläkeiän täyttämiseen asti.

TEL 4 §:n 4 momentin sisältää rajoitussäännöstä koskevan määräyksen, jota sovellettaessa tulee määritellä työkyvyttömäksi tulopäivä. Yksilöllistä varhaiseläkettä myönnettäessä ratkaistaan eläketapahtumapäivä kohdassa 4.3. kerrotulla tavalla, minkä mukaan eläketapahtumapäivä on yleensä työnteon lopettamispäivä. Tämä eläketapahtumapäivä rinnastetaan TEL 4 §:n 4 momentin tarkoittamaan työkyvyttömäksi tulopäivään.

TEL 6 §:n 4 momentti sisältää säännöksen työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisestä entisiin perusteisiin. Tämä säännös on sovellettavissa sekä silloin, kun täysi tai osaeläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke on lakkautettu (työkyvyn palautumisen vuoksi), että silloin, kun yksilöllinen varhaiseläke on lakkautettu ansioiden ylitettyä rajamäärän ja kun tämän jälkeen myönnetään uusi eläke yksilöllisenä varhaiseläkkeenä. Edellä selostettu on voimassa myös, jos yksilöllisen varhaiseläkkeen jälkeen myönnetään muita työkyvyttömyyseläkkeitä.

Rekisteröidyt lisäedut määräytyvät kuten yleensä työkyvyttömyyseläkkeissä.

Julkisen sektorin vapaakirjat eivät laukea, koska julkisen sektorin eläkelakeihin ei sisälly yksilöllistä varhaiseläkettä. Jos henkilö on rinnakkain työssä sekä julkisella että yksityisellä puolella ja haluaa siirtyä yksilölliselle varhaiseläkkeelle, hän joutuu luopumaan myös julkisen sektorin töistä vaaditun ansiotyön lopettamisen tai vähentämisen johdosta, vaikka julkisen palvelun osalta ei myönnetä yksilöllistä varhaiseläkettä.

6. Yksilöllisen varhaiseläkkeen suhde SVL:n mukaiseen päivärahaan

SVL 19 §:n 6 momentin mukaan vakuutetulla, joka saa kansaneläkelain tai työeläkeläkelakien mukaista yksilöllistä varhaiseläkettä, ei ole oikeutta saada päivärahaa siltä ajalta, jolta eläkettä maksetaan.

Yksilöllinen varhaiseläke myönnetään eläketapahtumapäivää seuraavan kuukauden alusta, kuitenkin enintään vuosi takautuvasti. Jos varhaiseläke tulee myönnettäväksi takautuvasti, suoritetaan eläke sairausvakuutus-

rahastolle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua SVL:n mukaista päivärahaa.

Takautuvan eläkkeen pidättämisestä, päätöksen antamisesta ja tilityksistä on voimassa samat säännökset kuin täyden työkyvyttömyyseläkkeen osalta on sanottu yleiskirjeissä 3/75 ja 33/81. Käsittelyn nopeuttamiseksi ja eläkkeen takautuvan osan turhan pidättämisen välttämiseksi eläkelaitos voi tiedustella päivärahan maksamisesta Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta puhelimitse kuten työttömyyseläkkeenkin yhteydessä.

Osa-eläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke voidaan TEL 4 e §:n 3 momentin mukaan muuttaa yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi eläkkeen saannin edellytysten täyttymistä seuraavan kuukauden alusta lukien. Jos yksilöllinen varhaiseläke myönnetään tällöin takautuvasti samalle ajalle, jolta eläkkeensaajalle on maksettu SVL:n mukaista päivärahaa, suoritetaan takautuva eläke päivärahaa vastaavalta osalta sairausvakuutusrahastolle.

7. Muutokset myönnettyssä eläkkeessä

Kun yksilöllinen varhaiseläke on myönnetty, voi eläkkeen määrässä tapahtua muutoksia lapsikorotuksen ja yhteensovituksen osalta. Jos eläkkeensaaja hankkii ansiotuloja, voi tulla harkittavaksi yksilöllisen varhaiseläkkeen muuttaminen osaeläkkeenä myönnettäväksi työkyvyttömyyseläkkeeksi. Toisaalta jos hänen terveydentilansa muuttuu, voi tulla harkittavaksi varhaiseläkkeen muuttaminen täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi.

7.1. Yksilöllisen varhaiseläkkeen muuttaminen täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi

Yksilöllistä varhaiseläkettä saavan sairaus voi pahentua, minkä vuoksi hän saattaa hakea varhaiseläkkeen muuttamista täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi. Tällaisissa tilanteissa eläkelaitoksen tulee informoida hakijaa siitä, ettei eläkkeen muuttamisella ole merkitystä eläkkeen määrän kannalta TEL:n, LEL:n, YEL:n ja MYEL:n osalta. Eläkkeen muuttamisella täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi voi olla kuitenkin merkitystä julkisen sektorin eläkkeiden ja mahdollisesti muualta tulevien etuuksien kannalta, mikäli niiden myöntäminen on kytketty TEL:n mukaisen täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen. Mikäli eläkkeensaaja esimerkiksi mainituista syistä ehdottomasti haluaa hakea täyttä työkyvyttömyyseläkettä, on se myönnettävä, mikäli edellytykset täyttyvät.

7.2. Yksilöllisen varhaiseläkkeen muuttaminen osaeläkkeenä myönnettäväksi työkyvyttömyyseläkkeeksi

Mikäli eläkkeensaajan ansiot ylittävät laissa mainitun rajamäärän ja hän aikoo jatkaa edelleen ansiotyötään, voi yksilöllinen varhaiseläke hakemuksesta tulla muutettavaksi osaeläkkeeksi. Muutoshakemuksen liitteeksi on toimitettava lääkärinlausunto eläkkeensaajan nykyisestä terveydentilasta.

7.3. Yksilöllisen varhaiseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi

Eläkkeensaajan täytettyä eläkeiän yksilöllinen varhaiseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi. Eläkkeen määrä on tällöin kuten vanhuuseläkkeessä yleensäkin tarkistettava, jos yksilöllistä varhaiseläkettä myönnettäessä on sovellettu rajoitussäännöstä johonkin ansiotoimintaan. Mainittu työskentely tulee nyt laskea mukaan vanhuuseläkkeeseen.

8. Eläkkeensaajien ansiotulojen valvonta

TEL 4 e §:n 2 momentin mukaan yksilöllisenä varhaiseläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke lakkautetaan, jollei eläkkeensaaja enää täytä 1 momentissa säädettyjä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Käytännössä tämä merkitsee, että eläkkeensaajan valvonta kohdistuu hänen ansiotyönsä valvontaan. Yksilöllisen varhaiseläkkeen tarkkaan ansiorajaan sidottu lakkauttamisperuste poikkeaa muista työkyvyttömyyseläkkeistä, joiden lakkauttamisessa tässä suhteessa voidaan käyttää laajahkoa harkintaa. (Vrt. kuitenkin RiVEL).

TEA 12 a §:ään on suunnitteilla muutos, jonka mukaan työkyvyttömyyseläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle niistä muutoksista, jotka vaikuttavat eläkkeen saamisen edellytyksiin. Yksilöllisen varhaiseläkkeen kohdalla tämä merkitsee lähinnä sitä, että eläkkeensaajan on ilmoitettava eläkelaitokselle ryhtymisestään ansiotyöhön, josta tai joista saatava ansiotulo on yhteensä vähintään TEL 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainitun markkamäärän suuruinen.

Eläketurvakeskus seuraa eläkkeensaajien työntekoa työsuhderekisteriin saatujen ilmoitusten perusteella. Eläketurvakeskus ilmoittaa ansiotyöstä eläkelaitoksille rekisteriotteilla viikoittain välittömästi tietojen rekisteröinnin jälkeen. Jos kyseessä on työsuhteen alkamisilmoitus, ei rekisterissä ole tietoa palkan määrästä. Tällöin eläkelaitoksen on ennen muita toimenpiteitä tiedusteltava sitä työsuhteen vakuuttaneesta eläkelaitoksesta tai työnantajalta. Eläke-

turvakeskuksen ilmoitus annetaan vastaavasti myös, kun rekisteriin on kirjattu yli edellä mainitun rajamäärän meneviä LEL-tilityksiä. Ilmoitus annetaan myös työtai virkasuhteen tai mahdollisen yrittäjäjaksos kirjauksesta.

Yleensä Eläketurvakeskuksen rekisterin perusteella ei ole välitettävissä tietoja maatalousyrittäjien ja muiden yrittäjien ansiotoiminnasta. Yrittäjien ansiotulojen valvonta kuuluu lähinnä eläkelaitoksille. Valvonnassa voidaan käyttää hyväksi verotietoja. Niinikään Eläketurvakeskuksessa selvitetään mahdollisuuksia käyttää hyväksi niitä verottajalta saatavia tietoja, jotka hankitaan varsinaista YEL-valvontaa varten.

Muilta osin varhaiseläkkeen saajien valvontaan sovelletaan yleiskirjeessä 20/84 annettuja ohjeita.

Eläkettä lakkautettaessa on otettava huomioon TEA 15 §:n 1 momentti, jonka mukaan eläkkeen maksaminen päättyy lähinnä seuraavasta mahdollisesta erääntymispäivästä. TEA:n sanamuoto johtaa siihen, ettei takaisinperintä eläkkeen lakkauttamisen yhteydessä ole mahdollista.

9. Vastuunjako

Yksilöllinen varhaiseläke kustannetaan kuten täysitehoinen työkyvyttömyyseläke.

10. LEL:n, MYEL:n ja YEL:n säännökset

LEL 4 a §:ssä on TEL 4 e §:ää vastaavat säännökset yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntämisedellytyksistä. LEL 5 §:n 3 momentissa taas on TEL 5 b §:n 1 momenttia vastaava säännös siitä, että yksilöllinen varhaiseläke myönnetään määrältään täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä.

MYEL 6 ja 19 §:ssä sekä YEL 5 ja 17 §:ssä on viittaus-säännökset yksilöllistä varhaiseläkettä koskeviin TEL:n säännöksiin.

11. Voimaantulo

Yksilöllistä varhaiseläkettä koskevat säännökset tulevat voimaan 1.1.1986. Voimaantulosäännöksessä sanotaan lisäksi, että määrättäessä oikeutta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen otetaan huomioon myös sellainen työstä luopuminen, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa. Eläkettä määrättäessä tuleva palvelusaika lasketaan tällöin 1.1.1986 alkaen eläkeikään asti.

Yksilöllinen varhaiseläke voidaan myöntää 1.1.1986 alkaen, jos kaikki varhaiseläkkeen myöntämisedellytykset ovat olemassa 31.12.1985.

Ennen 1.1.1986 alkanut osaeläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke voidaan muuttaa yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi. TEL 4 e §:n 1 momentti edellyttää sekä työstä luopumista että ns. tulevan ajan eläkeoikeutta. Laki ei osaeläkeläisten kohdalla edellytä, että tulevan ajan eläkeoikeuden tulisi liittyä viimeisestä työstä luopumiseen. Heillä on toisaalta oikeus tulevaan aikaan sen työskentelyn perusteella, joka on tapahtunut jo ennen osaeläkkeelle siirtymistä. Heidän osaeläkeaikaisen työskentelynsä edellytetään kuitenkin päättyneen aikaisintaan vuotta ennen lain voimaantuloa, koska yksilöllinen varhaiseläke on tarkoitettu työelämästä suoraan eläkkeelle siirtyville.

Yksilöllistä varhaiseläkettä koskevia ennakkopäätöksiä sekä lopullisia päätöksiä voidaan antaa jo ennen lain voimaantuloa.

N:o 666

Laki**työntekijäin eläkelain muuttamisesta**

Annettu Naantalissa 26 päivänä heinäkuuta 1985

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/61) 4 §:n 2 momentti, 4 d §:n 2 ja 4 momentti, 5 §:n 2 momentti, 5 b §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti, 7 a §:n 1 momentti ja 8 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 4 §:n 2 momentti 6 päivänä kesäkuuta 1974 annetussa laissa (454/74), 4 d §:n 2 ja 4 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (472/81), 5 §:n 2 momentti 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa (593/78), 5 b §:n 1 momentti 20 päivänä syyskuuta 1974 annetussa laissa (749/74), 6 §:n 1 momentti ja 7 a §:n 1 momentti 29 päivänä joulukuuta 1972 annetussa laissa (934/72) sekä 8 §:n 1 momentti 4 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (235/83), ja

lisätään lakiin uusi 4 e § ja 5 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 28 päivänä heinäkuuta 1978 annetussa laissa, uusi 3—5 momentti seuraavasti:

4 §

Oikeus saada vanhuuseläkettä on työntekijällä hänen täytettyään 65 vuotta edellyttäen, ettei hän enää ole tämän lain alaisessa työsuhteessa. Eläke myönnetään seuraavan kuukauden alusta sen jälkeen, kun oikeus eläkkeen saamiseen on syntynyt, kuitenkin aikaisintaan sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemista. Jos eläkettä on haettu kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen päättymisestä, myönnetään eläke kuitenkin työsuhteen päättymistä lähinnä seuraavan kuukauden alusta. Hakemuksesta vanhuuseläke myönnetään varhennettuna ennen 65 vuoden iän täyttämistä, kuitenkin aikaisintaan sitä seuraavan kuukauden alusta, jona työntekijä on täyttänyt 60 vuotta. Eläke myönnetään tällöin siten vähennettynä kuin 5 §:n 4 ja 5 momentissa säädetään. Varhennettuun vanhuuseläkkeeseen sovelletaan muutoin, mitä tässä momentissa on vanhuuseläkkeestä säädetty.

4 d §

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty, täyttää työkyvyttömyyseläkettä suoritetaan 4 §:n 3 momentin mukaisesti, jos eläkehakemus on tehty ennen kuin sairausvakuutuslain mukaista päivä-

rahaa on maksettu 1 momentissa mainituilta 150 ensimmäiseltä suorituspäivältä tai jos työkyvyttömyyseläke myönnetään 4 e §:ssä tarkoitettuna yksilöllisenä varhaiseläkkeenä. Tällöin kuitenkin täyden työkyvyttömyyseläkkeen suorittamisen edellytyksenä on, ettei eläkehakemuksen tekemistä seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä tai, jos tänä aikana on haettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, sen hakemista seuraavan kalenterikuukauden loppuun mennessä ole myönnetty vähintään kuukauden ajalta yhdenjaksoisesti maksettavaa päivärahaa, joka kohdistuu työkyvyttömyyden alkamisen jälkeeseen aikaan tai, jos tähän aikaan kohdistuva päivärahahakemus on hylätty, sen hylkäämisen jälkeeseen aikaan.

Jos täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti 1 momentin mukaisesti, suoritetaan eläke sairausvakuutusrahastolle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa. Samoin menerellään, jos työkyvyttömyyseläke myönnetään takautuvasti yksilöllisenä varhaiseläkkeenä.

4 e §

Sen estämättä, mitä 4 §:n 3 momentissa ja 5 b §:n 1 momentissa on säädetty täyden työky-

vyttömyyseläkkeen saamisesta, 55 vuotta täytäneellä työntekijällä on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Edellytyksenä on kuitenkin, että työntekijä on lopettanut 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännöissä tarkoitetun ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa näistä töistä voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu markkamäärä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksilöllistä varhaiseläkettä määrättäessä voidaan eläkkeeseen oikeuttavana ottaa huomioon myös eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio.

Yksilöllisenä varhaiseläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke lakkautetaan, jollei eläkkeensaaja enää täytä 1 momentissa säädettyjä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Muutoin eläkkeestä on soveltuvin osin voimassa, mitä täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä on säädetty.

Osa-eläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke muutetaan eläkkeensaajan hakemuksesta yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jona eläkkeensaaja on täyttänyt 1 momentissa säädetty edellytykset, ei kuitenkaan takautuvasti kuutta kuukautta pitimmältä ajalta ennen hakemusta seuraavan kuukauden alkuun.

Työntekijällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän 1 momentin ensimmäisessä tai viimeisessä virkkeessä mainitut eläkkeen saamisen edellytykset. Päätökseen saa hakea muutosta niin kuin 21 §:ssä on säädetty. Ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään kuuden kuukauden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Eläkkeen suuruus

5 §

Vanhuuseläke on yhtä suuri kuin se tämän lain mukainen työkyvyttömyyseläke, joka työntekijälle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi viimeisenä päivänä sitä kalente-

riviä, jonka aikana hän on täyttänyt 63 vuotta. Työkyvyttömyyseläkkeen, jonka perusteena oleva työkyvyttömyys on alkanut ennen työntekijän 63 vuoden iän täyttämivuoden päättymistä, muuttuminen vanhuuseläkkeeksi ei aiheuta eläkkeen määrän tarkistamista, jollei eläkkeeseen oikeuttava palvelusaika sanotun muutoksen johdosta pitene.

Jos eläke alkaa myöhemmin kuin 65 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, korotetaan 8 §:n mukaisesti yhteensovitettua eläkettä yhdellä prosentilla jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkaminen lykkääntyy.

Jos eläke myönnetään 4 §:n 2 momentin mukaisesti varhennettuna, eläkettä vähennetään puoli prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä maksetaan ennen eläkeiän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alkua. Vähennys lasketaan 8 §:n mukaisesti yhteensovitetusta eläkkeestä, joka työntekijälle on karttunut eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä. Jos tällöin työsuhte, jonka perusteella myönnettävää eläkettä ei ole vähennetty, päättyy ennen eläkeiän täyttämistä, sanotusta työsuhteesta karttunut eläke lisätään vanhuuseläkkeeseen siten muutettuna, että se vastaa sitä ikää, joka työntekijällä tästä myönnettävän eläkkeen alkamisajankohtana on.

Poiketen siitä, mitä 4 momentissa on säädetty, vähennetään ennen vuotta 1937 syntyneen työntekijän varhennettua vanhuuseläkettä syntymävuodesta riippuen seuraavien prosenttimäärien mukaisesti:

Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
1922 tai aikaisempi	0,33
1923	0,34
1924	0,36
1925	0,37
1926	0,38
1927	0,39
1928	0,40
1929	0,41
1930	0,42
1931	0,43
1932	0,44
1933	0,46
1934	0,47
1935	0,48
1936	0,49

5 b §

Työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä eläkkeenä tai osaeläkkeenä. Täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään työntekijälle, jonka työkyvyn on 4 §:n 3 momentin mukaisesti arvioitu olevan ainakin vuoden ajan alentunut vähintään kolmella viidenneksellä. Niin ikään yksilöllinen varhaiseläke myönnetään täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osaeläkkeenä.

6 §

Eläkkeeseen oikeuttavaksi palvelusajaksi luetaan kunkin työsuhteen osalta aika, jonka työsuhde 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu aika mukaan luettuna on jatkunut työntekijän täytettyä 23 vuotta. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon aikaa, jolta työntekijä työsuhteessa ollessaan on saanut laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteeseensa taikka yrittäjätoimintaansa perustuvaa sellaista eläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio.

7 a §

Perhe-eläke on, jos edunsaajia on vähintään kolme, yhtä suuri kuin se tämän lain vähimmäisehtojen mukainen vanhuuseläke tai täysi työkyvyttömyyseläke, jota edunjättäjä kuollessaan sai, tai, jollei hän silloin saanut mainittua eläkettä, joka olisi hänelle myönnetty, jos hänellä kuolinhetkellään olisi ollut oikeus täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen. Eläkkeen määrää laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon 7 c §:n mukaista korotusta edunjättäjän eläkkeeseen eikä

myöskään edunjättäjän eläkkeestä mahdollisesti tehtävää 8 §:n mukaista vähennystä. Jos edunsaajia on kaksi, suoritetaan edellä mainitusta perhe-eläkkeestä kolme neljänestä ja jos edunsaajia on yksi, puolet.

8 §

Jos tämän lain vähimmäisehtojen mukainen vanhuus- tai työkyvyttömyyseläke taikka, milloin työntekijä lisäksi saa tapaturmavakuutuslain (608/48) säännöksiin perustuvaa päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, liikennevakuutuslain (279/59) nojalla myönnettyä omaan vammaan perustuvaa jatkuvaa korvausta, sotilasvammalain (404/48) nojalla myönnettyä elinkorkoa tai 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tahi muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä, näiden suoritusten yhteismäärä ylittää 2 momentissa säädetyn yhteensovitusrajan, vähennetään tämän lain mukaisesta vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeestä määrä, joka on yhtä suuri osa ylitteestä kuin tämän lain vähimmäisehtojen mukainen eläke on kaikista peruseläkkeistä. Jos vanhuuseläke 5 §:n 3 momentin mukaisesti myönnetään myöhemmästä ajankohdasta kuin eläkeiän saavuttamista seuraavan kuukauden alusta, yhteensovitus toimitetaan työntekijän täyttäessä vanhuuseläkkeen saamiseen oikeuttavan iän.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Määrättäessä oikeutta 4 e §:ssä säädettyyn yksilölliseen varhaiseläkkeeseen otetaan huomioon myös sellainen työstä luopuminen, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa.

Naantalissa 26 päivänä heinäkuuta 1985

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Matti Puhakka*

N:o 667

Laki**lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta**

Annettu Naantalissa 26 päivänä heinäkuuta 1985

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 3 ja 4 momentti ja 5 a §,

sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 3 ja 4 momentti 17 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa (982/82) ja 5 a § 20 päivänä joulukuuta 1968 annetussa laissa (691/68), sekä

lisätään lakiin uusi 4 a § seuraavasti:

4 §

Työntekijällä on oikeus vanhuuseläkkeeseen 65 vuotta täytettyään eläkehakemusta seuraavan kuukauden alusta siitä riippumatta, onko hän enää työsuhteessa. Hakemuksesta vanhuuseläke myönnetään varhennettuna ennen 65 vuoden iän täyttämistä, kuitenkin aikaisintaan sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana työntekijä on täyttänyt 60 vuotta. Eläke myönnetään tällöin siten vähennettynä kuin 5 a §:n 2 ja 3 momentissa säädetään. Varhennettuun vanhuuseläkkeeseen sovelletaan muutoin, mitä tässä momentissa on vanhuuseläkkeestä säädetty.

4 a §

Sen estämättä, mitä 4 §:n 2 momentissa ja 5 §:n 3 momentissa on säädetty täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamisesta, 55 vuotta täyttäneellä työntekijällä on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet,

on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Edellytyksenä on kuitenkin, että työntekijä on lopettanut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännöissä tai eläkesäännöissä tarkoitetun ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa näistä töistä voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin työntekijäin eläkelain 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu markkamäärä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksilöllistä varhaiseläkettä määrättäessä voidaan eläkkeeseen oikeuttavana ottaa huomioon myös eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio.

Yksilöllisenä varhaiseläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke lakkautetaan, jollei eläkkeen saaja enää täytä 1 momentissa säädettyjä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Muutoin eläkkeestä on soveltuvin osin voimassa, mitä täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä on säädetty.

Osaeläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke muutetaan eläkkeensaajan hakemuksesta yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jona eläkkeensaaja

on täyttänyt 1 momentissa säädetyt edellytykset, ei kuitenkaan takautuvasti kuutta kuukautta pitemmältä ajalta ennen hakemusta seuraavan kuukauden alkua.

Työntekijällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän 1 momentin ensimmäisessä tai viimeisessä virkkeessä mainitut eläkkeen saamisen edellytykset. Päätökseen saa hakea muutosta niin kuin työntekijäin eläkelain 21 §:ssä on säädetty. Ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään kuukauden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

5 §

Työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä eläkkeenä tai osaeläkkeenä. Täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruus määrätään 1 tai 2 momentin mukaan. Jos työntekijä tulee työkyvyttömäksi sen kalenterivuoden jälkeen, jonka aikana hän on täyttänyt 63 vuotta, täysi työkyvyttömyyseläke lasketaan kuten 1 ja 2 momentissa on vanhuuseläkkeestä säädetty. Täysi työkyvyttömyyseläke myönnetään työntekijälle, jonka työkyvyn on 4 §:n 2 momentin mukaisesti arvioitu olevan ainakin vuoden ajan alentunut vähintään kolmella viidenneksellä tai jolla on oikeus saada työkyvyttömyyseläke yksilöllisenä varhaiseläkkeenä. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osaeläkkeenä ja sen määrä on puolet täydestä eläkkeestä. Jos kuitenkin työntekijä on syntynyt ennen 1 päivää tammikuuta 1927, osaeläke on seuraavien prosenttilukujen mukainen osa täydestä eläkkeestä:

Syntymävuosi	Osa-eläke prosenttia täydestä eläkkeestä
1919 tai aikaisempi	66
1920	64
1921	62
1922	60
1923	58
1924	56
1925	54
1926	52

Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen suuruutta määrättäessä ei oteta huomioon palkkaa, jonka työntekijä on ansainnut saadessaan laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteeseensa taikka yrittäjätoimintaansa perustuvaa sellaista eläkettä, jonka määrää laskettaessa on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen

jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Työkyvyttömyyseläkkeen suuruutta määrättäessä ei myöskään oteta huomioon työntekijän ansaitsemaa palkkaa sellaisessa työsuhteessa, jonka alkaessa hänellä jo oli työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä oleva sairaus, vika tai vamma. Viimeksi mainittu ei kuitenkaan koske palkkaa, joka on ansaittu vähintään vuotta ennen työkyvyttömyyden syntymistä alkaneessa työsuhteessa.

5 a §

Jos eläke alkaa myöhemmin kuin 65 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, korotetaan työntekijäin eläkelain 8 §:n mukaisesti yhteensovitettua eläkettä eläkkeen lykkäytymisen ajasta riippuen työntekijäin eläkelain 5 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla.

Jos eläke myönnetään 4 §:n 1 momentin mukaisesti varhennettuna, eläkettä vähennetään puoli prosenttia jokaiselta kuukaudelta, joilta eläkettä maksetaan ennen eläkeiän täyttämiskaukua seuraavan kuukauden alkua. Vähennys lasketaan työntekijäin eläkelain 8 §:n mukaisesti yhteensovitettua eläkkeestä, joka työntekijälle on karttunut eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä. Työntekijän vanhuuseläkkeeseen lisätään hakemuksesta varhennettun vanhuuseläkkeen aikana ansaittujen palkkojen perusteella muodostunut eläke.

Poiketen siitä, mitä 2 momentissa on säädetty, vähennetään ennen vuotta 1937 syntyneen työntekijän varhennettua vanhuuseläkettä syntymävuodesta riippuen seuraavien prosenttimäärien mukaisesti:

Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
1922 tai aikaisempi	0,33
1923	0,34
1924	0,36
1925	0,37
1926	0,38
1927	0,39
1928	0,40
1929	0,41
1930	0,42
1931	0,43
1932	0,44
1933	0,46
1934	0,47
1935	0,48
1936	0,49

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.
Määrättäessä oikeutta 4 a §:ssä säädettyyn yksi-

ölliseen varhaiseläkkeeseen otetaan huomioon myös sellainen työstä luopuminen, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa.

Naantalissa 26 päivänä heinäkuuta 1985

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Matti Puhakka*

N:o 668

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

Annettu Naantalissa 26 päivänä heinäkuuta 1985

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 6 §:n 1 ja 3 momentti, 9 § ja 19 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 1 momentti 18 päivänä kesäkuuta 1971 annetussa laissa (502/71), 6 §:n 3 momentti 29 päivänä joulukuuta 1972 annetussa laissa (936/72) ja 19 §:n 1 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (474/81), näin kuuluviksi:

6 §	Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisissa on säädetty, ja tällöin on tässä laissa tarkoitettuun työtuloon ja eläkkeeseen oikeuttavaan aikaan vastaavasti sovellettava, mitä edellä mainitussa laissa on palkasta ja eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta säädetty. Tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ei kuitenkaan sovelleta työntekijäin eläkelain 5 a ja 7 b §:n säännöksiä. Varhennettua vanhuuseläkettä määrättäessä sovelletaan työntekijäin eläkelain 5 §:n 5 momenttia siten, että käytetään syntymävuoden 1937 asemesta syntymävuotta 1945 ja syntymävuodesta riippuva vähennys on seuraavien prosenttimäärien mukainen:	1930 tai aikaisempi	0,33
	1931	0,34
	1932	0,36
	1933	0,37
	1934	0,38
	1935	0,39
	1936	0,40
	1937	0,41
	1938	0,42
	1939	0,43
	1940	0,44
	1941	0,46
	1942	0,47
	1943	0,48
1944	0,49	

Hallituksen esitys 85/85
Sosiaalivaliok. miet. 17/85
Suuren valiok. miet. 101/85

Tätä lakia sovellettaessa ei oteta huomioon toimintaa sinä aikana, jolta maatalousyrittäjälle suoritetaan laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteeseensa taikka yrittäjätoimintaansa perustuvaa sellaista eläkettä, jonka suuruutta määrittäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Myöskään ei oteta huomioon toimintaa eläkeiän saavuttamisen jälkeen.

9 §

Vanhuuseläke myönnetään eläkeiän saavuttaneelle maatalousyrittäjälle sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemista, jollei eläkkeen lykkäämisestä tai varhentamisesta muuta johdu.

Naantalissa 26 päivänä heinäkuuta 1985

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

19 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 3 §:n 3 ja 4 momentissa, 4 ja 4 b—4 e §:ssä, 5 §:n 2—5 momentissa, 5 b, 7 a ja 7 c—9 a §:ssä, 11 §:n 1 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa, 13 ja 14 §:ssä, 16—21 a ja 22 §:ssä sekä lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 10 §:n 3 momentissa on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Ministeri *Matti Puhakka*

N:o 669

Laki**yrittäjien eläkelain muuttamisesta**

Annettu Naantalissa 26 päivänä heinäkuuta 1985

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/69) 5 §:n 1 ja 3 momentti, 8 § ja 17 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 1 momentti 18 päivänä kesäkuuta 1971 annetussa laissa (503/71), 5 §:n 3 momentti 29 päivänä joulukuuta 1972 annetussa laissa (937/72) ja 17 §:n 1 momentti 26 päivänä kesäkuuta 1981 annetussa laissa (475/81), näin kuuluviksi:

5 §	Syntymävuosi	Vähennys prosenttia kuukautta kohti
Vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen sekä perhe-eläkkeen saamisen edellytykset ja suuruus määräytyvät, jollei tästä laista muuta seuraa, siten kuin työntekijäin eläkelaisissa on säädetty, ja tällöin on tässä laissa tarkoitettuun työtuloon ja eläkkeeseen oikeuttavaan aikaan vastaavasti sovellettava, mitä edellä mainitussa laissa on palkasta ja eläkkeeseen oikeuttavasta palvelusajasta säädetty. Tämän lain mukaiseen eläkkeeseen ei kuitenkaan sovelleta työntekijäin eläkelain 5 a ja 7 b §:n säännöksiä. Varhennettua vanhuuseläkettä määrättäessä sovelletaan työntekijäin eläkelain 5 §:n 5 momenttia siten, että käytetään syntymävuoden 1937 asemesta syntymävuotta 1945 ja syntymävuodesta riippuva vähennys on seuraavien prosenttimäärien mukainen:	1930 tai aikaisempi	0,33
	1931	0,34
	1932	0,36
	1933	0,37
	1934	0,38
	1935	0,39
	1936	0,40
	1937	0,41
	1938	0,42
	1939	0,43
	1940	0,44
	1941	0,46
	1942	0,47
1943	0,48	
1944	0,49	

Hallituksen esitys 85/85
 Sosiaalivaliok. miet. 17/85
 Suuren valiok. miet. 101/85

Tätä lakia sovellettaessa ei oteta huomioon toimintaa sinä aikana, jolta yrittäjälle suoritetaan laissa säädettyä tai julkisen eläkesäännön mukaista työ- tai virkasuhteeseensa taikka yrittäjätoimintaansa perustuvaa sellaista eläkettä, jonka suuruutta määrättäessä on otettu huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Myöskään ei oteta huomioon toimintaa eläkeiän saavuttamisen jälkeen.

8 §

Vanhuuseläke myönnetään eläkeiän saavuttaneelle yrittäjälle sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemista, jollei eläk-

keen lykkäämisestä tai varhentamisesta muuta johdu.

17 §

Jollei tästä laista muuta seuraa, on soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä ryöntekijäin eläkelain 3 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 4 ja 4 b—4 e §:ssä, 5 §:n 2—5 momentissa, 5 b, 7 a ja 7 c—10 §:ssä, 11 §:n 1 momentissa, 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 4 momentissa, 13 ja 14 §:ssä sekä 16—21 a ja 22 §:ssä on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Naantalissa 26 päivänä heinäkuuta 1985

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Matti Puhakka*

TYÖNANTAJAN KUVAUS
ELÄKKEENHAKIJAN TYÖTEHTÄVISTÄ
Päivämäärä

Vastaanottaja

Palautusosoite

Tarvitsemme lisätietoja eläkehakemuksen käsittelyä varten.
Pyydämme Teitä kuvaamaan eläkkeenhakijan työn ja menestymisen
siinä mahdollisimman seikkaperäisesti.

HENKILÖ- TIEDOT JA PALVELUS- AIKA	Eläkkeenhakija	Henkilötunnus
	Eläkkeenhakija on ollut palveluksessa ajalla	
TYÖ- TEHTÄVÄT	Mitä työtä hakija tekee? Minkälaisia tehtäviä tähän työhön sisältyy? Minkälaisia työasentoja työhön kuuluu? Onko työympäristö meluinen, pölyinen, vetoinen, kuuma tai kylmä? Onko hakija tekemisissä erilaisten altistusta aiheuttavien aineiden kanssa? Onko työssä ruumiillisesti rasittavia tehtäviä tai henkisesti rasittavia piirteitä, millaisia?	
SAIRAUS- HAITAT TYÖSSÄ	Miten hakija suoriutuu työstään? Kuinka paljon hänellä on ollut sairauspoissaoloja? Millä tavoin sairaus mahdollisesti haittaa hakijan työskentelyä? Ovatko työntekijän työn kannalta merkittävät ominaisuudet heikentyneet iän mukana?	

ILMOITUS YKSILÖLLISELLE VARHAIS-
ELÄKKEELLE SIIRTYMISESTÄ

Palautusosoite

HAKIJA	Eläkkeenhakijan nimi		Henkilötunnus
ELÄKE- PÄÄTÖS	Eläkelaitoksen ennakkopäätös		Eläkeasian numero
ELÄKKEELLE SIIRTYMI- NEN	Vastauksena ennakkopäätökseen ilmoitan, että haluan siirtyä yksilölliselle varhaiseläkkeelle		
ANSIO- TYÖSTÄ LUOPUMINEN	Eläkkeelle siirtyessäni luovun ansiotyöstä		
	☐ kokonaan	Milloin, päivämäärä	☐ osittain
ANSIOTYÖ	Ansiotyön jatkuessa tiedot työsuhteista ja yrittäjätoiminnasta		
	Työsuhde	Työnantajan nimi ja osoite	Bruttopalkka mk/kk
	Yrittäjä- toiminta	Yrittäjän toimiala ja toiminnan laajuus	Työtulo mk/kk
LISÄ- TIETOJA			
ALLE- KIRJOITUS	Päiväys ja allekirjoitus		Puhe linnumero

ETK 2192